

ಶ್ರೀ ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್

ಭಾಗ-೧

ಉಪನಿಷತ್ ಎಂದರೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾದ ವಿದ್ಯೆ. ಇದು ರಹಸ್ಯ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ಈ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಅಪೌರುಷೇಯ ವಾಕ್ಯ ಸಮೂಹವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಇದೆ.

ಇಂಥ ರಹಸ್ಯ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಭಗವತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪ್ರಯೋಜಕ ತತ್ವಸಾದದ್ವಾರ ಮುಕ್ತಿದಾಯಕ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ವಕ್ತಾನುಕೂಲ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಕರ್ತವ್ಯತೋನ ವಿಧಿಸಿರುವುದು. ಈ ವಿದ್ಯೆ ಪಡೆದ ಶಿಷ್ಯರು ಅತಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಭಗವತ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಐಹಿಕ ಆಮುಷ್ಮಿಕ ಎಲ್ಲ ತರಹದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. “ಕಿಮಲಭ್ಯಂ ಭಗವತಿ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಶ್ರೀನಿಕೇತನೇ” ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀನಿಕೇತನನು ಒಲಿದ ಮೇಲೆ ಯಾವದು ಲಭಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯು ಲೌಕಿಕ ಅಥವಾ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಲೌಕಿಕ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಯೋಜನ ಮಾತ್ರ ವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಇಹ ಪರ ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ಸೌಖ್ಯ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಶ್ರೀ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಅವರ ಪದ ಪದ್ಯ ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ ವಿದ್ಯೆಯ ಸಾರವಿದೆ ಎಂದು ಮೊದಲು ಗುರುತಿಸಿದ ಮಹಾನುಭಾವರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಮುನಿಗಳು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ವ್ಯಾಸ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪುರಂದರ ಕೃತಿಗಳು ಸಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವು. ಮಠದ ಶಿಷ್ಯರು ಎಷ್ಟು ಸಲ ಪುರಂದರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದರೂ ಅವು ಪುನಃ ವ್ಯಾಸ ಪೀಠದ ಮೇಲೆಯೇ ಅಲಂಕೃತವಾದವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೌತುಕವನ್ನು ಕಂಡ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ಅಂರಾರ್ಥವನ್ನು ಅರಿತ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು “ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್” ಎಂದು ಕರೆದರು ಮತ್ತು ಗೌರವಿಸಿದರು. ಅರ್ಥಾತ್ ಅವರು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಪದ ಪದ್ಯ ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಧಾನ ವಿದ್ಯೆ ಅಥವಾ ರಹಸ್ಯ ವಿದ್ಯೆ ಅಡಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಉಪನಿಷತ್ ಶಾಸ್ತ್ರ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಸ ಬೇಕು, ಯೋಚಿಸಬೇಕು, ಅರಿಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿದೇಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗಾಗಿತ್ತದೆ ನಮಗೆ ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ ಜ್ಞಾನ ಜನ್ಯ ಆನಂದ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಾನಂದವೆನ್ನಿರಿ.

ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನೇರವಾಗಿ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿರುವುದು ತಿಳಿಯುವುದು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಬಳಸಿಕೊಂಡು (ಪರಂಪರಾ) ಉಪನಿಷದರ್ಥ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲೊಂದು ನೇರ ಉಪನಿಷದರ್ಥವನ್ನು ಅವರ ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಾ, ನಂತರ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಳಸಿ ಉಪನಿಷತ್ತಿಗೆ ಹೋಗುವಾ.

ಮೊದಲನೆಯ ವಿಚಾರ ಕಠೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ

ಯದಿದಂ ಕಿಂಚ ಜಗತ್ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಾಣ ಏಜತಿ ನಿಸ್ಯತಮ್ |

ಮಹಧ್ಯಯಂ ವಜ್ರಮುದ್ಯತಮ್ ಯ ಏತದ್ವಿದುರಮೃತಾಸ್ತೇ ಭವಂತಿ ||

ಭಯಾದಸ್ಯಾಗ್ನಿಸ್ತಪತಿ ಭಯಾತ್ತಪತಿ ಸೂರ್ಯಃ |

ಭಯಾದಿಂದ್ರಶ್ಚ ವಾಯುಶ್ಚ ಮೃತ್ಯುರ್ಧಾವತಿ ಪಂಚಮಃ ||

ಪರಮಾತ್ಮನು ಜಗತ್ಸರ್ಜಕ ಮತ್ತು ಚಾಲಕ, ಮಹಾಬಲಶಾಲಿ, ವಜ್ರಾಯುಧವಿದ್ದಂತೆ. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ಭಯದಿಂದ ಹೆದರಿ ನಡಗುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ಭಯದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಾನೆ, ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವನ ಭಯದಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರ, ವಾಯು ಮತ್ತು ಯಮ ಈ ಐದು ದೇವತೆಗಳು, ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮೇಲಿನ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥ. ಈಗ ನೋಡುವಾ ದಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು

ಚಂದಿರನಿಗೊಂದು ಕ್ಷಣ ನಿಂದಿರಲಿಕಿಂದಲ್ಲ |

ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಲಿಕ್ಕೊತ್ತಿಲ್ಲ |

ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ |

ನಿಂದು ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ ಪು |

ರಂದರ ವಿಠಲರಾಯ ಕಟ್ಟರಸು ಕಾಣಿರೋ ||

ಧರೆ ಅಂಜುತಲಿದೆ ಗಿರಿ ಅಂಜುತಲಿದೆ |

ಸರಿತ್ಸಮುದ್ರಗಳಂಜಿ ಬೆಟ್ಟಾಗುತಿದೆ |

ಮರುತ ಪಾವಕ ಅಂಜಿ ಚರಿಸಿ ದಹಿಸುತಿದೆ |

ಮರಬಳ್ಳಿಗಳು ಫಲವ ನೀಡುತಲಿವೆ |

ಪುರಂದರ ವಿಠಲ ನೀನೆಂಥ ಅರಸೋ ||

ಹೀಗಿದೆ ಕಾಠಕೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಾರ.

ಎರಡನೆಯ ವಿಚಾರ

ಇನ್ನೊಂದು ದೇವರನಾಮ ನೋಡುವಾ. ಮೇಲೆ ನೋಡಲು ಅಂಥ ಭಾರೀ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಗುರೂಪದೇಶದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಣನೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಅರ್ಥವು ವ್ಯಂಜಕವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಬಂಧತ್ವವನ್ನು ಮೊದಲು ಅರಸುವಾ. ನಂತರ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ಗಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ.

ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮನಾಗುವ ತನಕ |

ದೊರೆಯದಣ್ಣ ಮುಕುತಿ ||ಪ||

ಪರಿ ಪರಿ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೋದಿ

ವೃಥಾವಾಯಿತು ಭಕುತಿ ||ಅ.ಪ||

ಗುರುವಿಗೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಅವರ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದು ತದ್ವಾರ ಮುಕ್ತಿ ಲಭ್ಯ.

ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಿ ತನ್ನೂಲಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಹರಿ ಒಲಿಯನು ಮುಕ್ತಿ ದೊರಕದು, ಎಂಬದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವ ಅರ್ಥ.

ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಲೌಕಿಕ ಉತ್ತಮವಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನ ವಿಧೇಯತೆ, ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಗುರು ಭಕ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಸನ್ನ ಚಿತ್ತರಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಶಿಷ್ಯನ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ರಹಸ್ಯವು ಗೂಢವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುವುದು. ಉದಾ:- ಶಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯೆ, ಅಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯೆ, ಪಾಕ ಶಾಸ್ತ್ರ, ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಯಾಂತ್ರಿಕ ವಿದ್ಯೆ, ಮಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆ, ಈಜಾಡುವುದು, ಕೃಷಿ, ಗಾಯನ, ಉತ್ತಮ ಆಟಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುಗಳ ಅಧೀನನಾಗಿ ಮನ ಒಲಿಸದಿದ್ದರೆ ಅವರು ವಿದ್ಯೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲಾರರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಪರಿಣಿತಿ (Expertisation) ಬೇಕಾದರೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಒಲಿಸ ಬೇಕು. ಐಹಿಕ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಗುರುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಷ್ಟಿರಬೇಕಾದರೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಶ್ರಮ ಪಡಬೇಕಾದರೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಮೋಕ್ಷ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಅದೆಷ್ಟು ಒಲಿಸಬೇಕು!

ಅಲ್ಲೇ, “**ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮನಾಗುವ ತನಕ! ದೊರೆಯದಣ್ಣ ಮುಕುತಿ**” ಎಂದು ಹೇಳಿದರಲ್ಲ ದಾಸರು, ಮುಕುತಿ ಕೊಡುವವನು ಹರಿ ಅಲ್ಲವೇ, ಅಂದ ಮೇಲೆ ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮ ಯಾಕೆ ಆಗಬೇಕು? ಒಂದೇ ಸಲ ಹರಿಗೇ ಗುಲಾಮರಾಗಿ ಬಿಡುವಾ ಎಂದೆನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಭಗವತ್ಪಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ್ವಾರಾ ಮೋಕ್ಷ ಲಭ್ಯ. ಈ ಭಗವತ್ಪಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಆಗಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಗುರುವಿನ ಉಪದೇಶದ ಮೂಲಕವೇ ಸಾಧ್ಯ. ಹರಿಯು ನಮಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಿಗಲಾರ ಸಿಕ್ಕರೆ ಗುರುಗಳ ಮೂಲಕವೇ. ಇದನ್ನು ದಾಸರಾಯರು ಬಹಳ ನಿರ್ಧಾರ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪದದ ಪಲ್ಲವೆಯನ್ನು ಒಂದು ಸಲ ನೋಡಿ “**ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮನಾಗುವ ತನಕ! ದೊರೆಯದಣ್ಣ ಮುಕುತಿ**” ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥದ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಸಲ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ, ಪ್ರಾಯಶಃ ದಾಸರಾಯರ ಮನಸ್ಸಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಶಾಸ್ತ್ರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ “**ಪ್ರದಾನಾಧಿಕರಣವೂ**” ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ‘**ಪರಿ ಪರಿ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೋದಿ । ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು ಭಕುತಿ**’ ಒಂದು ಸಲ ನೋಡಿ ಸೂತ್ರಗಳ ಕಡೆ ವೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಹಿನ್ನೆಲೆ “**ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತ್ವಾಧಿ ಕರಣವೂ**” ಪ್ರಧಾನ ವಿಚಾರ ಕಾಣುವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರದ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕರಣಗಳನ್ನು (ಇವೆರಡೂ ಏಕ ಸೂತ್ರಿ ಅಧಿಕರಣಗಳು) ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟ ಎರಡು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಉದಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಛಾಂದೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ. ಅಂದರೆ ದಾಸಾರ್ಯರ ವಾಣಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲ-ಉಪನಿಷತ್ ಮೂಲ ವಿದ್ವದ್ವು ನಮಗೆ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತಲಿದೆ, ಅದು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ದಯದಿಂದ.

ಈಗ ಈ ಎರಡು ಅಧಿಕರಣಗಳು (ಸೂತ್ರಗಳು) ಏನು ಹೇಳುತ್ತವೆ, ಅವುಗಳು ದಾಸರಾಯರ “ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮನಾಗುವ ತನಕ....” ಎಂಬ ದೇವರ ನಾಮಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ ಅವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ದಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ದೇವರ ನಾಮದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವಲೋಕನ ಮಾಡುವ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ “ಓಂ ಪ್ರದಾನವದೇವಹಿತದುಕ್ತಂ ಓಂ” (೩-೩-೪೪)

ಭಾಷ್ಯ: ನ ಚ ಶ್ರವಣಾದಿ ಮಾತ್ರೇಣ ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟಿರ್ಭವತಿ, ಕಿಂತು ಸೇತಿ ಕರ್ತವ್ಯೇನ। ಯಥಾ ಗುರುದತ್ತಂ ತಥೈವ ಭವತಿ। ‘ಆಚಾರ್ಯವಾನ್ ಪುರುಷೋ ವೇದ’ ಇತಿ ಹ್ಯುಕ್ತಮ್॥

ಸೂ.ದೀ. ಪ್ರದಾನವತ್ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕಂ ಗುರುಪದೇಶ ಯುಕ್ತಮೇವ ಶ್ರವಣಾದಿಕಂ ಜ್ಞಾನ ಸಾಧನಮ್ ನ ಕೇವಲಂ। ಕುತಃ ಹಿ ಯತಃ। ತದುಕ್ತಂ ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಗುರುಪ್ರಸಾದಾಧೀನತ್ವಂ ಆಚಾರ್ಯವಾನಿತಿ (ಛಾಂ ೬/೧೪/೨) ಶ್ರುತಾವುಕ್ತಮತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ॥

ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಸನ್ನ ಚಿತ್ತರಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತು ಮಾಡಿಸತಕ್ಕ ಶ್ರವಣ ಮನನಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಭಗವತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಛಾಂದೋಗ್ಯ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ, ಆಚಾರ್ಯವಾನ್ ಪುರುಷಃ, ಭಗವತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ಗುರು ಪ್ರಸಾದಾಧೀನವಾಗಿದೆ. ಯಾರಿಂದವರಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಭಗವತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ರೂಪ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಾರದು. ಆದರೂ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅದರಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಲಾಭಗಳಿವೆ. ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲರೀ, ಗುರುಪ್ರಸಾದ ಬಲವತ್ತರವೋ ಅಥವಾ ಶಿಷ್ಯನ ಪ್ರಯತ್ನ ಬಲವತ್ತರವೋ? ಅಥವಾ ಸಮವೋ? ಯಾವದಾದರೊಂದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕೃತವಿದೆಯೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರ ಉತ್ತರ:-

“ಓಂ ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತ್ವಾತ್ ತದ್ಧಿ ಬಲೀಯಸ್ತದಪಿ ಓಂ” (೩.೩.೪೫)

ಭಾಷ್ಯ:- ಗುರುಪ್ರಸಾದಃ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನೋ ವಾ ಬಲವಾನಿತಿ ನಿಗದ್ಯತೆ।

ಋಷಭಾದಿಭ್ಯೋ ವಿದ್ಯಾಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾಪಿ ಸತ್ಯಕಾಮೇನ ‘ಭಗವಾನ್ ತ್ವಮೇವ ಮೆ ಕಾಮಂ ಬ್ರೂಯಾತ್’ (ಛಾ.೪.೮.೩)। ಶ್ರುತಂ ಹ್ಯೇವ ಭಗವದೃಶೇಭ್ಯಃ ಆಚಾರ್ಯಾದ್ಯೈವ ವಿದ್ಯಾ ವಿದಿತಾ ಸಾದಿಷ್ಟಂ ಪ್ರಾಪಯತಿ (ಛಾ.೪.೯.೩) ಇತಿ ವಚನಾತ್। “ಅತ್ರ ಹ ನ ಕಿಂಚನ ವೀಯಾಯ” ಇತ್ಯನುಜ್ಞಾನಾದುಪಕೋಸಲವಚನಾಚ್ಚ ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತ್ವಾ ದ್ಗುರುಪ್ರದಾನಮೇವ ಬಲವತ್। ತರ್ಹಿ ತಾವತಾಸಲಮಿತಿ ನ ಮಂತವ್ಯಂ। “ಶ್ರೋತವ್ಯೋ ಮಂತವ್ಯಃ” (ಬೃ.೪.೪.೫) ಇತ್ಯಾದೇಸ್ತದಪಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ। ವರಾಹೇ ಚ। “ ಗುರುಪ್ರಸಾದೋ ಬಲವಾನ್ ತಸ್ಮಾದ್ಬಲವತ್ತರಂ। ತಥಾಪಿ ಶ್ರವಣಾದಿಶ್ಚ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಮೊಕ್ಷಸಿದ್ಧಯೇ” ॥ಇತಿ॥

ಸೂ.ದೀ.- ತತ್-ಗುರುಪ್ರಸಾದಪೂರ್ವಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾತ್ರಮ್। ಬಲೀಯಃ ಅತಿಶಯೇನ ಬಲವತ್। ಕುತಃ ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತ್ವಾತ್। ವೃಷಭ ಹಂಸ ಜಲವಾಯಸ ರೂಪೇಭ್ಯೋ ವಾಯ್ವಗ್ನಿ ವರುಣೇಭ್ಯಃ ಶ್ರುತ ವಿದ್ಯೇನಾಪಿ

**ಸತ್ಯ ಕಾಮೇನ ಗುರು ಪ್ರದಾನಾದಿರೂಪ ಲಿಂಗ ಬಾಹುಲ್ಯ ದರ್ಶನಾತ್ ತಥಾಽಪಿ ತದಪಿ ಶ್ರವಣಾದಿಕಮಪಿ
ಕಾರ್ಯಮ್ | ಕುತಃ ಶ್ಲೋತವ್ಯ ಇತಿ (ಬೃ.೪.೪.೫) ಶೃತೇರಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಹಿ ಶಬ್ದಃ ಶೃತಿ ಸೂಚಕಃ ||**

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗುರುಪ್ರಸಾದ ಬಲವತ್ತರವೋ ಅಥವಾ ಶಿಷ್ಯನ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಬಲವತ್ತರವೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಶ್ರೀ ಬಾದರಾಯಣರು "ಓಂ ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತ್ವಾತ್...." ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ಯಕಾಮ ಜಬಾಲನಿಗೆ ಗುರುಕುಲ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವೃಷಭ ಹಂಸ ಜಲ ವಾಯಸ ರೂಪದಿಂದ ವಾಯು ಅಗ್ನಿ ವರುಣ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯ ಉಪದೇಶವಾದಾಗ್ಯೂ, ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ತಿಳಿದ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಭಗವದ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದು ಗುರುಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯೋಪದೇಶ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪುನಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಅದೇ ರೀತಿ ಸತ್ಯಕಾಮನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಉಪಕೋಸಲನಿಗೂ ಅಂಥದೇ ಅನುಭವ. ಅಗ್ನಿಗಳು ಅವನಿಗೆ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ ಗುರುಗಳಿಂದಲೇ ಲಭ್ಯವಾದರೆ ಭಗವತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪ್ರಯೋಜಕವೆಂದು ತಿಳಿದ ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಗುರುವಾದ ಸತ್ಯಕಾಮನನ್ನೇ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಇವೆರಡು ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಭಾಂದೋಗ್ಯ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿವೆ.

"ಆತ್ಮಾವಾ ಅರೇ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ ಶ್ಲೋತವ್ಯೋ ಮಂತವ್ಯೋ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸಿತವ್ಯಃ" | ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಃ |

ಹೇ ಸಂಸಾರ ಬದ್ಧನಾದ ಜೀವನೇ ಒಂದು ವೇಳೆ ಭಗವತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದರೆ, ಶ್ರವಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೋ, ನಂತರ ಗುರೋಪದೇಶದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಹೊಂದುವಿ.

ಉಪನಿಷತ್ ಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದ ಅತಿಶಯ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿದಂಥ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಗುರುಭಕ್ತಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋಡುವಾ.